

Effekter af studiejob, udveksling og projektorienterede forløb

En effektanalyse af kandidatstuderendes tilvalg på universiteterne

Blandt danske universitetsstuderende er det en udbredt praksis at supplere viden og kompetencer fra studiet med erfaring via studierelevante jobs, udveksling og/eller projektorienterede forløb (praktik) i virksomheder og organisationer. Tre ud af fire studerende supplerer deres uddannelse med enten et studierelevant job, udveksling eller et projektorienteret forløb, og der er således tale om populære supplementer til et universitetsstudie, men spørgsmålet er, hvilken effekt disse tilvalg egentlig har på de studerendes beskæftigelse og løn efter endt studie. For at kvalificere debatten om, hvorvidt studerende kan opnå en fordel på arbejdsmarkedet gennem tilvalg af et studierelevant job, udveksling og/eller et projektorienteret forløb, ser Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) i denne undersøgelse nærmere på effekterne af disse tilvalg.

Undersøgelsen omfatter alle dimittender, der opnåede en kandidatgrad i 2009-12. Analysen er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik samt data leveret af de otte universiteter.

1.1 Resultater

Hovedresultaterne af analysen er sammenfattet i nedenstående tabeller, der viser beskæftigelses-effekterne (tabel 1) og løneffekterne (tabel 2) af henholdsvis studierelevant job, udveksling og projektorienteret forløb samt af de forskellige kombinationer heraf.

Tabel 1
Beskæftigelseseffekter af studerendes tilvalg. Dimittender i årene 2009-12 (procentpoint)

	HUM	SAMF	SUND	NAT	TEK
Kun (A) Studierelevant job	10	17	-	14	10
Kun (B) Projektorienteret forløb	12	19	-	-	-
Kun (C) Udveksling	-	-	-	-	-
(A) Studierelevant job + (B) Projektorienteret forløb	11	17	-	15	10
(A) Studierelevant job + (C) Udveksling	11	19	-	20	14
(B) Projektorienteret forløb + (C) Udveksling	-	-	-	-	-
(A) Studierel. job + (B) Projektorienteret forl. + (C) Udveksling	6	-	-	-	-

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og data fra de otte universiteter.

Note: Tal angiver, hvor mange procentpoint beskæftigelses sandsynligheden ændres året efter dimission ved de forskellige tilvalg og kombinationer heraf, sammenlignet med tilsvarende studerende, der ikke har foretaget noget tilvalg. I tabellen er der kun af rapporteret signifikante effekter. For signifikansniveau samt resterende estimater, se tabel 4 i appendiks A. Inddeling af uddannelser er sket i overensstemmelse med Danmarks Statistiks uddannelsesklassificering.

Tabel 2
Månedlige løneffekter af studerende tilvalg. Dimittender i årene 2009-12 (kroner)

	HUM	SAMF	SUND	NAT	TEK
Kun (A) Studierelevant job	1.331	3.839	-	1.564	-
Kun (B) Projektorienteret forløb	-	3.158	-	-	-
Kun (C) Udveksling	-	-	-	2.457	-
(A) Studierelevant job + (B) Projektorienteret forløb	1.295	3.191	-	-	-
(A) Studierelevant job + (C) Udveksling	2.573	4.654	-	2.817	-
(B) Projektorienteret forløb + (C) Udveksling	-	-	-	-	-
(A) Studierel. job + (B) Projektorienteret forl. + (C) Udveksling	-	2.216	-	-	-

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og data fra de otte universiteter.

Note: Tal angiver antal ekstra 2015-kroner, som de forskellige tilvalg og kombinationer heraf giver dimittender med hensyn til lønindkomsten 12 måneder efter dimission, sammenlignet med tilsvarende studerende, der ikke har foretaget noget tilvalg. I tabellen er der kun afrapporteret signifikante effekter. For signifikansniveau samt resterende estimater, se tabel 4 i appendiks A. Inddeling af uddannelser er sket i overensstemmelse med Danmarks Statistiks uddannelsesklassificering.

1.1.1 Et studierelevant job har generelt positiv betydning for beskæftigelse og løn

Resultaterne viser, at studerende, som har haft et studierelevant job – enten alene eller i kombination med et projektorienteret forløb eller udveksling – opnår en positiv beskæftigelseseffekt på fire ud af fem hovedområder (HUM, SAMF, NAT og TEK). Af tabel 1 fremgår det, at den positive beskæftigelseseffekt af et studierelevant job giver 10-20 procentpoint større sandsynlighed for at være i job året efter dimission i sammenligning med tilsvarende dimittender, der ikke har haft et studierelevant job.

Resultaterne viser endvidere, at studerende, som har haft et studierelevant job – enten alene eller i kombination med et projektorienteret forløb eller udveksling – opnår en positiv løneffekt 12 måneder efter dimission, på tre ud af fem hovedområder (HUM, SAMF og NAT). Af tabel 2 fremgår det, at den positive løneffekt af et studierelevant job befinder sig i et spænd mellem 1.295 kr. og 4.654 kr. i sammenligning med tilsvarende dimittender, der ikke har haft et studierelevant job.

1.1.2 Projektorienterede forløb har i sig selv en beskæftigelseseffekt på samfundsvidenskab og humaniora og en løneffekt på samfundsvidenskab

Resultaterne viser, at studerende, som alene har gennemført et projektorienteret forløb, opnår en positiv beskæftigelseseffekt på humaniora og samfundsvidenskab på henholdsvis 12 og 19 procentpoint, jf. tabel 1, mens der ikke kan påvises en effekt for studerende fra teknisk videnskab, sundhedsvidenskab og samfundsvidenskab.¹

Resultaterne viser endvidere, at studerende på samfundsvidenskab, som alene har gennemført et projektorienteret forløb, opnår en positiv løneffekt. Af tabel 2 fremgår det, at løneffekten for samfundsvidenskabelige dimittender udgør 3.158 kr. om måneden mere end tilsvarende dimittender, der ikke har gennemført et projektorienteret forløb. Der kan dog ikke påvises tilsvarende løneffekter på de andre hovedområder.²

¹ På sundhedsvidenskab og naturvidenskab viser estimatet på baggrund af analysen, at der også her er en positiv effekt af at gennemføre projektorienterede forløb. Selvom effekten er af nogenlunde samme størrelsesorden som på humaniora og samfundsvidenskab, er der statistisk set stor usikkerhed med hensyn til, hvorvidt forskellen afspejler en reel effekt på beskæftigelsessandsynligheden. Dette kan skyldes, at der er få studerende, som kun har gennemført et projektorienteret forløb, og at dette i kombination med et lavere N på disse områder giver større usikkerhed med hensyn til resultaterne.

² På sundhedsvidenskab og naturvidenskab er der ligeledes positive estimater af løneffekterne for studerende, der gennemfører projektorienterede forløb. Igen er disse resultater dog forbundet med statistisk usikkerhed.

Ifølge tabel 1 og 2 er der en beskæftigelses- og løneffekt af et projektorienteret forløb, når det kombineres med et studierelevant job, men disse effekter er i de fleste tilfælde ikke større end af et studierelevant job alene.

1.1.3 Udveksling har generelt ingen beskæftigelses- eller løneffekter i sig selv

Resultaterne viser, at studerende, som alene har været på udveksling, generelt ikke opnår en beskæftigelses- eller løneffekt i sammenligning med tilsvarende dimittender, der ikke har været på udveksling. Der er dog en enkelt undtagelse på det naturvidenskabelige område, hvor der er en løneffekt på 2.457 kr. af alene at have været på udveksling.

Ifølge tabel 1 og 2 opnår studerende en effekt af udveksling, når den kombineres med et studierelevant job. Denne kombination giver en positiv beskæftigelseseffekt (11-20 procentpoint) på fire ud af fem hovedområder og en positiv månedlig løneffekt på humaniora (2.573 kr.), samfundsvidenskab (4.654 kr.) og naturvidenskab (2.817 kr.). Selvom disse effekter er større end for studierelevant job alene, kan det dog ikke konkluderes, at udveksling bidrager med denne forskel.

1.1.4 Der er størst udbytte af tilvalg på samfundsvidenskab

Når vi kigger på tværs af de forskellige tilvalgs effekter, kan det konstateres, at studerende på samfundsvidenskabelige uddannelser generelt har det største udbytte af at tilvælge et studierelevant job, et projektorienteret forløb eller udveksling. Samfundsvidenskabelige dimittender har lidt større beskæftigelseseffekter, jf. tabel 1, og på det samfundsvidenskabelige område har alle kombinationer af tilvalg – med undtagelse af udveksling samt udveksling og projektorienteret forløb – effekt på lønindkomsten 12 måneder efter endt kandidatuddannelse, jf. tabel 2. De gennemsnitlige effekter er også større for dimittender fra samfundsvidenskab end for dimittender fra humaniora og naturvidenskab, hvor enkelte tilvalg også har en løneffekt.

Reduktion af selektionseffekter

Ved gennemførelsen af effektanalyser som denne kan der forekomme selektionseffekter, idet det ikke kan forventes, at studerende med ét tilvalg ligner studerende med et andet tilvalg eller studerende med ingen tilvalg. Der er så vidt muligt taget højde for dette via statistisk kontrol, som betyder, at der kun sammenlignes studerende, som ligner hinanden med hensyn til social baggrund, karaktergennemsnit fra de gymnasiale uddannelser, alder, etnicitet etc., hvorved de studerende bliver så sammenlignelige som statistisk muligt. Eventuelle selektionseffekter er således reduceret så meget som muligt.

1.2 Perspektivering

1.2.1 Flere grunde til, at studierelevant job gennemgående er mest udbytterigt

Det gennemgående resultat af analysen er, at studierelevant job skiller sig ud som det tilvalg, der øger beskæftigelsessandsynligheden mest, og som samtidig giver bedst mulighed for øget indkomst. Der kan være forskellige forhold, som forklarer dette fund.

Ét forhold handler om, at man med et studierelevant job drager nytte af at have fået en arbejdspladssocialisering og et netværk, som senere kan generere beskæftigelsesmuligheder. Et andet forhold handler om, at man typisk har et studierelevant job i længere tid end et semester (som man typisk vil bruge på et projektorienteret forløb eller udveksling), og at man kan have jobbet helt frem til dimissionen. Endelig kan et tredje forhold handle om, at et studierelevant job er en ekstra, supplerende aktivitet til studiet, der derved kan give noget yderligere i sammenligning

med projektorienterede forløb og udveksling, som begge er substituerende (og som sådan ECTS-pointudløsende) aktiviteter i forbindelse med det ordinære studieforløb.

1.2.2 Projektorienterede forløb har også arbejdsmarkedsrelevante egenskaber

Projektorienterede forløb har ligeledes betydning for de studerendes muligheder for at komme i beskæftigelse (på samfundsvidenskabelige og humanistiske uddannelser) samt lønniveau (på samfundsvidenskabelige uddannelser). Dette er i overensstemmelse med, at det er en vigtig del af formålet med projektorienterede forløb at bygge bro og lette overgangen til arbejdsmarkedet.

Samtidig kan der for de projektorienterede forløbs vedkommende genfindes nogle af de forhold, som gælder for et studierelevant job – nemlig, at man drager nytte af at have fået en arbejdspladssocialisering og et netværk, som senere kan generere beskæftigelsesmuligheder. Hertil kommer, at de projektorienterede forløb har en stærkere kobling til uddannelserne, da der indgås kontrakter om forløbet, og idet man skal opnå sine ECTS-point via en eksamen, som potentielt kan sikre større kobling mellem uddannelsen og forløbet.

1.2.3 Udveksling er mindre udbytterigt end sit ry

Udveksling har i analysen ikke lige så stor effekt med hensyn til dimittendernes beskæftigelse og løn som et studierelevant job eller et projektorienteret forløb. I lyset af effekterne af studierelevante jobs og projektorienterede forløb er det nærliggende at pege på, at studerende i forbindelse med udveksling ikke opnår en arbejdspladssocialisering og/eller opbygger et netværk. Når der ikke er nogen effekt af udveksling, er det dog ikke et decideret negativt fund, idet resultatet blot viser, at effekten er den samme, som hvis man var blevet på det ordinære uddannelsesforløb.

Resultatet nuancerer den del af den uddannelsespolitiske debat, som har fremført, at studerende opnår særlige kompetencer ved at tage på udveksling. Repræsentanter fra erhvervslivet har fx i flere tilfælde tilkendegivet, at de tillægger internationale kompetencer værdi. Resultaterne viser imidlertid, at det generelt ikke er noget, som kan aflæses i hverken beskæftigelse eller løn. Det bør give anledning til, at man genovervejer udbyttet af udveksling, som i øvrigt må antages at variere fra ophold til ophold. En yderligere forklaring kan være, at de internationale kompetencer, som man opnår via udveksling, også er mulige at tilegne sig på andre måder, fx ved at rejse.

1.2.4 Samfundsvidenskab kan have fordel af at være generalistuddannelser

Det er værd at bemærke, at studerende på samfundsvidenskab, har størst udbytte af de tre typer af tilvalg. En mulig forklaring kan være, at samfundsvidenskab i høj grad består af generalistuddannelser, som er relevante for et bredt spektrum af aftagere. For at profilere sig må de samfundsvidenskabelige studerende i højere grad end på andre hovedområder henvise til de tilvalg, de har foretaget ved siden af de ordinære kandidatuddannelsesforløb. På andre hovedområder kan der derimod være en tættere sammenhæng mellem de færdigheder, der oparbejdes på studiet, og de arbejdsopgaver, de studerende skal varetage, når de kommer i job. Det kan på de områder betyde, at aftagerne i højere grad vil se på fx de studerendes karakterer og fagvalg fra studiet, når de tildeler højere lønninger.

1.3 Datagrundlag

I de følgende analyser er datagrundlaget personer, der blev optaget på og gennemførte den to-årige kandidatuddannelse på et af de otte danske universiteter i perioden 1. januar 2009 til 31. december 2012. Grundet forskellige måletidspunkter for henholdsvis beskæftigelse og løn er der forskel på størrelsen af de to populationer. Beskæftigelsesanalysen har en bruttopopulation på 28.921 personer, og lønanalysen har en population på 22.665 personer. Forældreinformation afspejler forældrenes situation i det år, den studerende fyldte 16 år.

Data er leveret igennem Danmarks Statistiks forskningsservice, og en enkelt variabel af universiteternes egne centraladministrationer. Datagrundlaget leveret af universiteterne omhandler, hvor-

vidt den studerende har deltaget i et projektorienteret forløb. I den forbindelse kan der være forskellige opfattelser på tværs af universiteter og fakulteter af, hvad der opfattes som et projektorienteret forløb. Det er derfor også vigtigt at være opmærksom på, at der kan være forskelle mellem, hvad der defineres som et projektorienteret forløb på de forskellige hovedområder, hvorfor forløbene ikke nødvendigvis er direkte sammenlignelige på tværs af områderne. Nedenstående tabel 3 viser fordelingen af de studerendes tilvalg på de enkelte hovedområder. For yderligere information om data og operationaliseringen af de afhængige og uafhængige variable, se appendiks B.

Tabel 3
Fordelingen af studerende på de enkelte tilvalg og hovedområder (procent)

	HUM	SAMF	SUND	NAT	TEK
Kun (A) Studierelevant job	30	44	21	59	47
Kun (B) Projektorienteret forløb	3	4	5	3	4
Kun (C) Udveksling	16	8	15	2	6
(A) Studierelevant job + (B) Projektorienteret forløb	16	10	13	3	9
(A) Studierelevant job + (C) Udveksling	4	13	3	7	10
(B) Projektorienteret forløb + (C) Udveksling	3	1	2	0	1
(A) Studierelevant job + (B) Projektorienteret forløb + (C) Udveksling	2	2	2	0	2
Ingen af tilvalgene	25	18	39	27	21
Sum	100	100	100	100	100
N	6.364	11.325	2.860	4.273	4.099

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og data fra de otte universiteter. Inddeling af uddannelser er sket i overensstemmelse med Danmarks Statistiks uddannelsesklassificering.